

Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR

Vyhodnotenie plnenia úloh Akčného plánu pre otvorenú vedu na rok 2024 a priebežné hodnotenie implementácie Národnej stratégie pre otvorenú vedu

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VÝSKUMU,
VÝVOJA A MLÁDEŽE
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Obsah

Úvod	1
Vyhodnotenie Akčného plánu pre otvorenú vedu 2024	2
Kľúčové výsledky získané z implementácie strategických opatrení v období 2021 - 2024	8
Záver a odporúčania do Akčného plánu pre otvorenú vedu 2025 – 2028	9

Úvod

V roku 2021 vláda Slovenskej republiky prijala [Národnú stratégiu pre otvorenú vedu SR 2021 – 2028](#), ktorá ustanovuje dlhodobé smerovanie rozvoja otvorenej vedy v Slovenskej republike. Jedným z cieľom otvorenej vedy je prostredníctvom zdieľania vedeckých výstupov sprístupniť verejnosti primárne výsledky výskumu financovaného z verejných zdrojov – publikácie, dáta a doplňujúce materiály – v digitálnom formáte bez obmedzení alebo len s minimálnymi obmedzeniami. Cieľom národnej stratégie je zlepšiť dostupnosť výsledkov slovenskej vedy, podnietiť vzdelávanie vedeckých, výskumných a podporných pracovníkov a zmeniť nastavenie výskumných a hodnotiacich procesov smerom k vyššej transparentnosti, reprodukovateľnosti a integrite.

Od prijatia stratégie uplynuli štyri roky, počas ktorých boli zadefinované prioritné kroky a začalo sa s jej implementáciou prostredníctvom plnenia úloh z akčných plánov Národnej stratégie pre otvorenú vedu. Tento časový úsek umožnil identifikovať kľúčové oblasti, na ktoré sa bolo potrebné zamerať, aby sa mohli postupne naplňovať vízie národnej stratégie.

Hlavným cieľom tohto dokumentu je zhodnotiť prvý strategický cyklus a analyzovať dosiahnuté výsledky. Okrem samotného hodnotenia doterajšieho priebehu implementácie stratégie v dokumente identifikujeme aj výzvy, ktoré sa vyskytli počas prvých štyroch rokov. Zameriavame sa na faktory, ktoré ovplyvnili úspešnosť jednotlivých opatrení, a navrhujeme možné riešenia na ich zlepšenie. Súčasťou tohto dokumentu je aj hodnotenie **Akčného plánu pre otvorenú vedu 2024** (ďalej ako Akčný plán), ktorý predstavuje druhú fázu implementácie národnej stratégie. Dokument zároveň poskytuje odporúčania pre **Akčný plán pre otvorenú vedu 2025 – 2028**, aby bol zabezpečený kontinuálny pokrok a efektívne naplňovanie stanovených cieľov.

Národná stratégia pre otvorenú vedu vymedzuje na roky 2021 – 2028 rozvoj otvorenej vedy v Slovenskej republike pre deväť strategických oblastí:

1. Otvorený prístup k publikáciám financovaným z verejných zdrojov alebo vo verejnom záujme
2. Otvorený prístup k vedeckým dátam a doplňujúcim materiálom
3. Technická infraštruktúra pre otvorenú vedu
4. Systém financovania otvorenej vedy
5. Ochrana práv duševného vlastníctva v kontexte otvorenej vedy
6. Podpora využívania existujúcich otvorených IT nástrojov a otvorených dát
7. Vzdelávanie v oblasti otvorenej vedy
8. Hodnotenie výskumu a vývoja v súlade s princípmi otvorenej vedy
9. Podpora rozvoja občianskej vedy

Cieľom **Akčného plánu pre otvorenú vedu 2024** bolo pokračovať v procese implementácie princípov otvorenej vedy do slovenského výskumno-vývojového priestoru, určiť úlohy, ktoré podmieňujú správne nastavenie podmienok realizácie strategických oblastí stanovených v národnej stratégii a uskutočňovať konkrétne kroky smerujúce k naplneniu jej úloh. V Akčnom pláne sú zahrnuté opatrenia jednorazového charakteru aj charakteru dlhodobejšieho (opatrenia priebežné).

Vyhodnotenie Akčného plánu pre otvorenú vedu 2024

Číslo úlohy	Úloha	Popis aktivít	Termín	Partneri	Zdroj financovania	Vyhodnotenie
Strategická oblasť 1 – Podporiť otvorený prístup k vedeckým výstupom financovaným z verejných zdrojov a/alebo vo verejnom záujme						
1	Zmapovanie súčasného stavu problematiky otvorenej vedy na slovenských verejných akademických a vedeckých inštitúciách.	Realizácia celoštátneho prieskumu aktuálnej situácie rozvoja otvorenej vedy na slovenských verejných akademických a vedeckých inštitúciách, ktorý umožní monitorovanie súčasného stavu implementácie princípov otvorenej vedy na národnej úrovni. Prieskum zahŕňa mapovanie kapacít a implementácie základných prvkov ako sú politiky, výstupy (vedecké publikácie a dáta), infraštruktúra, zručnosti, vzdelávanie a i. Súčasťou je sprístupnenie výstupov z celoštátneho prieskumu formou súhrnnej správy vo forme otvorených údajov NKOD ako aj návrh stabilného systému pravidelného monitorovania. Súčasťou je návrh stabilného systému pravidelného monitorovania. Výstup z procesu monitorovania bude tvoriť podklad k ďalším návrhom opatrení na podporu otvorenej vedy na Slovensku.	31.12.2024	MŠVVaM SR	Fondy EÚ	Úloha čiastočne splnená. Realizácia úlohy bude zabezpečená prostredníctvom národného projektu "Národný ekosystém otvorenej vedy" v rámci Programu Slovensko (priorita 1P1, špecifický cieľ RSO1.1, opatrenie 1.1.4). Zámer národného projektu bol schválený dňa 18.12.2024, výzva je v príprave. Predpokladaný termín vyhlásenia výzvy je 1Q/2025. Plnenie úlohy sa presúva do AP 2025-2028.
Strategická oblasť 2 – Otvorený prístup k vedeckým dátam a doplňujúcim materiálom						
2	V súlade s princípmi FAIR iniciovať zavedenie podmienky tvorby a implementácie plánu manažmentu vedeckých dát (Data Management Plan) pre všetky vedecké projekty financované z verejných zdrojov.	Pre grantové agentúry vypracovať metodiku spresňujúcu podmienky a nároky na zaradenie plánu manažmentu vedeckých dát do žiadostí o grant s perspektívou jeho implementácie do konca roku 2026.	31.12.2024	APVV, VEGA/KEGA, Výskumná agentúra, Technologická agentúra (SIEA), CVTI SR	Bez nároku na finančné prostriedky	Úloha splnená. Boli vypracované a zverejnené Metodické odporúčanie na tvorbu plánu manažmentu dát. Dostupné na MŠVVaM SR: https://www.minedu.sk/otvorena-veda/ Dokument poskytuje praktické informácie inštitúciám financujúcim vedu a výskum, na základe ktorých budú môcť požadovať v rámci grantových žiadostí plán manažmentu výskumných dát a posúdiť, či tento plán spĺňa požadované kritéria. Informácie sú tiež určené inštitúciám vykonávajúcim vedu a výskum ako pomôcka pri tvorbe plánu manažmentu výskumných dát.

3	Vytvorenie informačných materiálov a podpora vzdelávacích aktivít ohľadom reprodukovateľnosti, overiteľnosti a transparentnosti výskumného procesu.	V spolupráci so Slovak Reproducibility Network pre výskumné inštitúcie vytvoriť informačné materiály zamerané na problematiku reprodukovateľnosti výskumu. Prostredníctvom vzdelávacích podujatí zapojenie akademickej a vedeckej komunity do diskusie o dôležitosti reprodukovateľnosti a vývoji svetových trendov v danej oblasti.	31.12.2024	MŠVVaM SR, CVTI SR	Bez nároku na finančné prostriedky	Úloha splnená. So Spoločenstvom otvorenej vedy (SKRN), ktorú tvorí skupina výskumníkov a odborníkov rozvíjajúcich transparentnosť výskumných metód a aktuálne metodologicko-štatistické praktiky, bolo uzatvorené Memorandum o spolupráci (viac informácií na: https://www.crz.gov.sk/zmluva/8956249/). Bol zorganizovaný webinár Kredibilita sociálnovedného výskumu: Úloha otvorenej vedy a meta-výskumu (https://video.nti.sk/rec/?1034466W8T7GTKN62) a Workshop (nielen) pre vydavateľov časopisov s otvoreným prístupom (viac informácií na: https://video.nti.sk/rec/?1072239BYK0ISJ371).
Strategická oblasť 3 – Technická infraštruktúra pre otvorenú vedu						
4	Vypracovať manuál na budovanie, úspešnú prevádzku inštitucionálnych repozitárov v slovenských výskumných inštitúciách. Prílohu manuálu bude tvoriť prípadová štúdia na katalogizáciu obsahu inštitucionálneho repozitára v Národnom katalógu otvorených údajov.	V rámci podpory zelenej cesty otvoreného prístupu zabezpečiť manuál, ktorý opisuje hlavné koncepčné kroky nutné pre zriadenie a úspešnú prevádzku inštitucionálneho repozitára.	31.12.2024	MŠVVaM SR, CVTI SR, vysoké školy	Bez nároku na finančné prostriedky	Úloha čiastočne splnená. Boli vypracované a zverejnené Metodické odporúčania na tvorbu inštitucionálneho repozitára. Dostupné na MŠVVaM SR: https://www.minedu.sk/otvorena-veda/ Dokument poskytuje praktické informácie a opisuje hlavné koncepčné kroky nutné na zriadenie a úspešnú prevádzku inštitucionálneho repozitára. Prípadová štúdia na katalogizáciu obsahu inštitucionálneho repozitára v Národnom katalógu otvorených údajov nebola realizovaná.
Strategická oblasť 4 – Systém financovania otvorenej vedy						
5	Zadefinovať centrálny finančný fond na publikovanie v režime zlatej cesty otvoreného prístupu (gold open access publishing) a navrhnuť systém kontinuálneho monitorovania publikačných poplatkov.	V spolupráci so zainteresovanými stranami zadať ustanovenie centrálnej finančnej podpory publikovania vedeckých článkov a kníh v režime otvoreného prístupu, ktorý umožňuje vedcom publikovať open access publikačné výstupy v prípadoch, keď iné finančné prostriedky nie sú k dispozícii. Podporené budú publikácie vo vybraných kvalitných vedeckých časopisoch (v prípade kníh publikácie u kvalitných vydavateľov), pričom hlavným kritériom rozhodovania bude	31.12.2024	MŠVVaM SR, CVTI SR, zástupcovia SAV a vysokých škôl	Fondy EÚ	Úloha čiastočne splnená. Realizácia úlohy bude zabezpečená prostredníctvom národného projektu "Národný ekosystém otvorenej vedy" v rámci Programu Slovensko (priorita 1P1, špecifický cieľ RSO1.1, opatrenie 1.1.4). Zámer národného projektu bol schválený dňa 18.12.2024, výzva je v príprave. Predpokladaný termín vyhlásenia výzvy je 1Q/2025. Plnenie úlohy sa presúva do AP 2025-2028.

		spoľahlivý recenzný proces a potenciál medzinárodného dosahu.				
6	S vydavateľmi vedeckého obsahu uzatvoriť prednostne transformačné zmluvy, ktoré umožňujú publikovanie určitého objemu vedeckých publikácií formou otvoreného prístupu bez platenia APC poplatkov.	Uzatvorenie tzv. transformačných zmlúv (transformative agreements) s relevantnými zahraničnými vydavateľmi vedeckého obsahu, ktoré okrem online prístupu k uzamknutým vedeckým časopisom zahŕňajú publikovanie v OA časopisoch vydavateľa.	31.12.2024	MŠVVaM SR, CVTI SR	Rozpočet MŠVVaM SR	Úloha splnená. Boli uzatvorené tri transformačné zmluvy s vydavateľstvami Elsevier, SpringerNature a IEEE. Viac informácií na: https://eiz.cvtisr.sk/open-access-publikovanie/ Zmluvy k dispozícii v Centrálnom registri zmlúv: Springer Nature: https://www.crz.gov.sk/zmluva/7690694/ IEEE: https://www.crz.gov.sk/zmluva/7832033/ Elsevier: https://www.crz.gov.sk/zmluva/8392609/
7	V systéme Centrálného registra evidencie publikačnej činnosti (CREPČ) vytvoriť podmienky na zavedenie poľa indikujúceho publikovanie v režime otvoreného prístupu a poľa pre výšku poplatku APC. Rozpracovanie s tým súvisiacej úpravy metodiky evidencie publikačnej činnosti.	Do systému CREPČ implementovať pole na zaevidovanie publikovania v režime otvoreného prístupu (typ licencie) a pole na zaevidovanie výšky zaplateného APC poplatku.	31.12.2024	MŠVVaM SR	Rozpočet MŠVVaM SR	Úloha splnená. Do systému CREPČ bolo implementované pole na sledovanie výšky "APC -publikačné poplatky". APC poplatky (z angl. Article Processing Charge) predstavujú pre vysoké školy finančné náklady v rámci publikovania v open access časopisoch. Sledovanie APC poplatkov a publikovania v open access časopisoch prostredníctvom generovania výstupov a štatistík v CREPČ prináša potenciál budúceho využitia týchto údajov pre možné zostavenie dotačných modelov na celoštátnej úrovni, ako aj sledovanie trendov a tendencií publikovania v slovenských akademických inštitúciách.
Strategická oblasť 6 – Podpora využívania otvorených IT nástrojov a existujúcich otvorených dát						
8	Realizácia prípadovej štúdie využívania otvorených IT nástrojov v slovenskej akademickej a vedeckej inštitúcii.	Položiť základy pre systematický výskum využívania otvorených IT nástrojov v slovenskom akademickom a vedeckom prostredí uskutočnením pilotnej štúdie na vybranej výskumnej inštitúcii a výsledky (názov IT nástroja, typ IT nástroja, typ licencie, účel použitia) a použiť ako základ pre šírenie povedomia o možnostiach a výhodách využívania otvorených IT nástrojov, ich šírenie a podporu.	31.12.2024	CVTI SR	Bez nároku na finančné prostriedky	Úloha čiastočne splnená. V spolupráci so Spoločnosťou pre otvorené informačné technológie (SOIT) bol vypracovaný návrh prípadových štúdií skúmajúcich využívanie open source softwaru na dvoch prestížnych slovenských IT pracoviskách (KINIT – Kempelen Institute of Intelligent Technologies, FEI STU). V priebehu plnenia úlohy bola identifikovaná potreba detailnejšieho rozpracovania prípadových štúdií a je žiadúce v plnení úlohy pokračovať v rámci Akčného plánu pre otvorenú vedu 2025 – 2028. Vypracovaný preklad príručky Cesta k otvorenej vede – Zdrojový kód a softvér. Dostupná v repozitári Zenodo: https://zenodo.org/records/11401532 Realizovaný

					webinár Otvorený softvér pre vedu (4. 6. 2024), viac o webinári, vrátane odkazov na záznam a prezentácie: https://otvorenaveda.cvtisr.sk/04-06-2024-otvoreny-softver-pre-vedu/). Účastníci webinára, konferencie OSSConf 2024 vyplnili stručný dotazník, ktorý zmapoval základné typy open source softvéru používané slovenskou akademickou komunitou. Výsledky boli zverejnené vo forme tabuľky na https://otvorenaveda.cvtisr.sk/softver-s-otvorenym-zdrojovym-kodom/ .
Strategická oblasť 7 – Vzdelávanie v oblasti otvorenej vedy					
Vypracovať projekt platformy na poskytovanie online kurzov z oblasti otvorenej vedy pre akademickú a vedeckú komunitu v SR.	Platforma, ktorá umožní komplexné a verejne dostupné online vzdelávanie v problematike otvorenej vedy naprieč inštitúciami a s celorepublikovým dosahom. Vedci, akademickí zamestnanci a študenti získajú znalosti potrebné na to, aby mohli princípy otvorenej vedy uplatňovať vo svojej každodennej praxi.	31.12.2024	CVTI SR	Fondy EÚ	Úloha čiastočne splnená Realizácia úlohy bude zabezpečená prostredníctvom národného projektu "Národný ekosystém otvorenej vedy" v rámci Programu Slovensko (priorita 1P1, špecifický cieľ RSO1.1, opatrenie 1.1.4). Zámer národného projektu bol schválený dňa 18.12.2024, výzva je v príprave. Predpokladaný termín vyhlásenia výzvy je 1Q/2025. Plnenie úlohy sa presúva do AP 2025-2028.
Usporiadanie medzinárodného podujatia o otvorenej vede.	Využiť dostupné kapacity na zorganizovanie odborného-osvetového podujatia konferenčného charakteru s medzinárodnou účasťou, ktoré sa bude dotýkať tém a dobrej praxe otvorenej vedy vo svete a na Slovensku. Cieľom je sprostredkovanie aktuálnych a relevantných trendov a stratégií z oblasti otvorenej vedy, otvoreného prístupu či špecificky občianskej vedy v domácom slovenskom vedecko-výskumnom a knižnično-informačnom prostredí. Podporiť sieťovanie, výmenu know-how a profesionálnych poznatkov medzi domácimi a zahraničnými advokátmi otvorenej vedy a ďalšími aktérmi akademického a vedeckého ekosystému, prípadne medzi tvorcami politik otvorenej vedy.	31.12.2024	CVTI SR	Rozpočet MŠVVaM SR	Úloha splnená. V rámci Akčného plánu 2024 boli usporiadané 2 medzinárodné podujatia o otvorenej vede pod názvom Slovak Open Science Forum. Uskutočnili sa 28.11.2023 a 14.11.2024. Konferencie priniesli najnovšie informácie z rôznych oblastí otvorenej vedy, medzi ktoré patrí napríklad otvorený prístup k výskumným informáciám, manažment výskumných dát, hodnotenie vedeckej činnosti či občianska veda. Viac informácií na: https://otvorenaveda.cvtisr.sk/slovak-open-science-forum-2/

Strategická oblasť 6 – Podpora využívania otvorených IT nástrojov a existujúcich otvorených dát						
11	Vytvorenie vzdelávacieho programu zameraného na používanie licencií Creative Commons ako najširšie využívaných verejných licencií pri publikovaní vedeckých výstupov v režime otvoreného prístupu.	V spolupráci s organizáciou Creative Commons preklad certifikačného medzinárodného programu Creative Commons a jeho lokalizácia v slovenskom prostredí. Vytvorenie informačných materiálov zameraných na jednotlivé druhy licencií Creative Commons a možností ich používania na Slovensku všeobecne a so zameraním na konkrétne príklady aplikácie podľa typu materiálu, na ktorý sa vzťahujú. Stanovenie spôsobu jeho realizácie a propagácie.	31.12.2024	CVTI SR	Bez nároku na finančné prostriedky	Úloha splnená. Vypracovaná príručka "Preklad vzdelávacieho materiálu organizácie Creative Commons do slovenčiny". Prináša komplexné informácie o jednotlivých licenciách a nástrojoch CC a ich používaní v slovenskom jazyku. Dostupná v repozitári Zenodo: https://zenodo.org/records/8344376
Strategická oblasť 8 – Hodnotenie výskumu a vývoja v súlade s princípmi otvorenej vedy						
12	Nadviazanie spolupráce s Pracovnou skupinou pre výskumnú integritu (PS2 RI4SK) a vznikajúcou Národnou etickou komisiou.	Spoločná realizácia vzdelávacích podujatí, školiacich aktivít a tvorba otvorených vzdelávacích a metodických zdrojov zameraných na zvyšovanie povedomia o princípoch otvorenej vedy, integrity výskumu a ich vzájomnom prepojení v širšom kontexte, keďže tieto koncepty sa dopĺňajú a vzájomne posilňujú. Zapracovanie princípov integrity do dokumentov týkajúcich sa rozvoja otvorenej vedy a princípov otvorenosti do dokumentov týkajúcich sa integrity výskumu. Pretavenie princípov otvorenej vedy do akademickej a vedeckej praxe, upevňovanie kultúry vedeckej integrity a rozvíjanie diskusie o tejto problematike v rámci akademickej komunity na Slovensku prostredníctvom spoločných podujatí.	31.12.2024	CVTI SR	Bez nároku na finančné prostriedky	Úloha splnená. Odbor podpory otvorenej vedy a výskumu aktívne participoval na príprave Kódexu výskumnej integrity a etiky (viac informácií na: https://vaia.gov.sk/wp-content/uploads/2024/07/Bod-2.-KODEX-vyskumnej-etiky-a-integrity-2024.pdf), výsledkom je uvedenie publikovania v režime otvoreného prístupu v rámci etických požiadaviek na zabezpečenie výskumnej integrity vzdelávania, odborného dohľadu a vedenia. Kódex výskumnej integrity a etiky na Slovensku bol schválený vládou dňa 28. 8. 2024. V rámci Medzinárodnej konferencie o výskumnej etike a vedeckej integrite bola dňa 7.2.2023 odprezentovaná prednáška "Čo hovoria retrakcie o etike vedeckého publikovania?" Viac informácií na: https://vedanadosah.cvtisr.sk/podujatie/medzinarodna-konferencia-o-vyskumnej-etike-a-vedeckej-integrite/ . Text prednášky bol rozpracovaný, rozšírený a publikovaný v podobe článku Retrakcie vo vedeckom publikovaní v časopise IT-lib 11/2023. Vypracované letáky a relevantné materiály s tematikou etiky a integrity dostupné v medzinárodnom prostredí vedeckej komunikácie tak, aby boli zrozumiteľné pre slovenskú akademickú komunitu. Príkladom sú nástroje iniciatívy Think-Check-submit pre Časopisy , Knihy

						a kapitoly , kontrolné zoznamy akademickej integrity projektu Bridge pre diplomantov , doktorandov a školiťelov , ktoré pomáhajú nezanedbať dôležité otázky publikačnej a dátovej etiky pri spoločnej vedeckej práci a budovať korektný vzťah medzi študentom a školiteľom, alebo kontrolný zoznam publikačnej integrity REAPPRAISED vhodný pre redakcie vedeckých časopisov, ktorý znižuje riziko publikovania pochybných výsledkov.
13	Vyhodnotenie akčného plánu	Vyhodnotením akčného plánu bude možné pripraviť a nadviazať na ďalší Akčný plán pre otvorenú vedu na roky 2025 – 2026.	31.03.2025	MŠVVaM SR	Bez nároku na finančné prostriedky	Úloha splnená.

Kľúčové výsledky získané z implementácie strategických opatrení v období 2021 - 2024

Implementácia Národnej stratégie pre otvorenú vedu a jej akčných plánov stimuluje rozvoj otvorenej vedy na Slovensku a prináša reálne výsledky, ktoré podporujú vytváranie priaznivého prostredia pre transparentný a dostupný výskum. Vďaka nim dochádza k realizácii konkrétnych krokov a iniciatív, ktoré prinášajú merateľné výsledky v oblasti otvorenej vedy.

V roku 2021 bola pri Ministerstve školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky ustanovená **Pracovná skupina pre otvorenú vedu**, kde 14 zástupcov (predseda a členovia) reprezentuje rôzne sektory – zástupcovia akademických a vedeckých inštitúcií, rezortných vedeckých inštitúcií a organizácií štátnej správy, ktorých činnosť sa dotýka vedy a výskumu. Pracovná skupina pre otvorenú vedu sa stretáva pravidelne (najmenej dvakrát do roka) a koordinuje plnenie jednotlivých úloh Akčného plánu.

Na základe analýzy výdavkov na publikovanie v režime zlatého otvoreného prístupu slovenských akademických a rezortných vedeckých inštitúcií za rok 2021 (<https://doi.org/10.5281/zenodo.7184268>) bolo možné si prvýkrát vôbec urobiť približnú predstavu o objeme finančných prostriedkov investovaných do APC poplatkov. Výstupy z tejto analýzy sa mimo iné využili pri uzatváraní **prvých transformačných zmlúv** v Slovenskej republike, a to s vydavateľmi Springer Nature, IEEE a Elsevier B.V. Toto opatrenie v slovenskej akademickej komunite rezonuje najintenzívnejšie, informácia o týchto zmluvách sa rozšírila medzi vedeckých pracovníkov na slovenských výskumných inštitúciách rýchlo (prostredníctvom online aj offline propagačných kanálov, stabilná webová stránka <https://eiz.cvtisr.sk/open-access-publikovanie/>) a vedci ponuku publikovania bez nutnosti platby APC intenzívne využívajú. V rámci open access publikovania sa rovnako v roku 2024 podarilo zabezpečiť zavedenie evidencie výšky zaplatených APC poplatkov do systému „**Centrálny register evidencie publikačnej činnosti**“, čo otvára možnosť sledovania nákladov na open access publikovanie komplexne.

V rámci vedeckého pôsobenia zaujíma významné postavenie etika a integrita akademickej publikačnej činnosti. Dňa 28. 8. 2024 bol schválený vládou Slovenskej republiky [Kódex výskumnej integrity a etiky na Slovensku](#), kde je publikovanie v režime otvoreného prístupu zahrnuté do etických požiadaviek na zabezpečenie výskumnej integrity vzdelávania, odborného dohľadu a vedenia.

Z oblasti metodickej činnosti v uplynulom období boli vypracované tri metodické usmernenia, ktoré poskytujú výskumným inštitúciám, vedeckým pracovníkom a ďalším zainteresovaným stranám praktické inštrukcie a odporúčania na implementáciu kľúčových prvkov potrebných pre implementáciu otvorenej vedy v rámci inštitúcie (konkrétne **Metodické usmernenie pre tvorbu inštitucionálnych politík otvorenej vedy**, **Metodické odporúčanie na tvorbu plánu manažmentu vedeckých dát** a **Metodické odporúčanie na tvorbu inštitucionálneho repozitára**, dostupné na <https://www.minedu.sk/otvorena-veda/>) Tieto materiály pomáhajú pri tvorbe a realizácii stratégií otvorenej vedy, plánov manažmentu výskumných dát, zakladaní repozitárov a podporujú budovanie štandardov v akademickom a vedeckom prostredí.

Vzdelávanie akademickej obce v oblasti otvorenej vedy je nevyhnutné pre moderný výskum. Kľúčové je podchytiť budúcu generáciu vedcov, nakoľko sú nositeľmi dlhodobého presadzovania princípov transparentného a dostupného výskumu. **Pre študentov 3. stupňa VŠ štúdia bola vypracovaná príručka „Cesta k otvorenej vede“ - praktická príručka pre doktorandov**. Príručka je prekladom originálu „Passport for open science“, ktorý vydalo francúzske Ministerstvo pre vyššie vzdelávanie, vedu a inovácie v roku 2021 a bola lokalizovaná na slovenské podmienky (k dispozícii na <https://doi.org/10.5281/zenodo.7346039>).

Významným míľnikom, ktorý zároveň bude definovať druhý strategický cyklus implementácie Národnej stratégie pre otvorenú vedu, je schválenie zámeru **národného projektu „Národný ekosystém otvorenej vedy“**. Tento projekt zahŕňa viacero kľúčových aktivít: realizácia celoštátneho prieskumu s cieľom získať komplexný prehľad o implementácii otvorenej vedy, zriadenie mechanizmu finančnej podpory pre otvorené publikovanie, vytvorenie online portálu na monitorovanie nákladov spojených s otvoreným publikovaním a rozvoj online vzdelávacieho portálu pre otvorenú vedu. Národný projekt bol schválený v decembri 2024 pod cieľom politiky 1 „Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT“ (Program Slovensko) a jeho realizáciu zabezpečuje Centrum vedecko-technických informácií SR.

Negatívnym faktorom, sprevádzajúcim implementáciu Národnej stratégie ostáva skutočnosť, že realizácia niektorých úloh musela byť z objektívnych dôvodov (administratívne prekážky, oneskorené uvoľnenie financií na plnenie úloh) odložená a postupuje v porovnaní s pôvodným plánom pomalšie. Vysoká miera administratívnej záťaže v slovenskom výskume a štátnej správe vytvára podmienky nepriaznivé pre uplatňovanie akýchkoľvek zmien. Chronické podfinancovanie spôsobuje, že v inštitúciách bojujúcich o prežitie nemá rozvíjanie princípov otvorenej vedy veľmi vysokú prioritu. Často ostáva na individuálnej iniciatíve vedeckých pracovníkov, ktorí si povedomie o význame otvorenej vedy priniesli napr. zo zahraničných stáží a princípy open science uplatňujú z dobrej vôle – pričom vedenie inštitúcie ani súčasný systém hodnotenia vedy ich za túto činnosť neodmeňuje.

Aby boli možnosti pre otvorenú vedu využívané, je potrebné ich propagovať, zviditeľňovať a diskutovať o nich v rámci vedeckej komunity. Na to slúžia podujatia o otvorenej vede organizované CVTI SR – webináre, workshopy (nielen) pre redaktorov open access časopisov a konferencie Slovak Open Science Forum (viac na <https://otvorenaveda.cvtisr.sk>). Tieto informácie však stále nezasahujú celé spektrum slovenskej akademickej komunity, ktorá je roztrieštená s veľmi rôznorodými informačnými stratégiami. Na efektívne šírenie informácií o otvorenej vede je potrebné naďalej rozširovať a prehľbovať informačné kanály smerom ku komunite a ponúkať jej služby, o ktoré má záujem.

Záver a odporúčania do Akčného plánu pre otvorenú vedu 2025 – 2028

Realizácia vyššie uvedeného národného projektu „Národný ekosystém otvorenej vedy“ bude významne ovplyvňovať nasledujúce obdobie implementácie Národnej stratégie pre otvorenú vedu na Slovensku. Významnou súčasťou tohto procesu by mali byť rozhovory s manažmentom slovenských výskumných inštitúcií, aby pochopili význam monitoringu a podpory otvorenej vedy a prínosy, ktoré vďaka tomu môžu získať. Externe na naše prostredie bude mať vplyv prebiehajúci projekt Európskej komisie „**European Open Science Cloud**“ (EOSC) na vytvorenie **digitálnej infraštruktúry** na zdieľanie, sprístupnenie a opätovné využitie vedeckých dát v celej Európe. Význam kvalitného manažmentu a ochrany vedeckých dát sa bude zvyšovať a na tento trend by mal nový Akčný plán reflektovať.

Pri každom kroku implementácie Národnej stratégie pre otvorenú vedu a jej akčných plánov je kľúčové porozumenie a spolupráca vedeckej komunity. Iba prostredníctvom jasného porozumenia môžu výskumníci a inštitúcie aktívne prispieť k jej úspešnej implementácii. Spolupráca medzi všetkými zainteresovanými stranami je preto nevyhnutná na dosiahnutie dlhodobých pozitívnych výsledkov.